

TRYGGA UNGDOMAR

behöver inte droger

OM FOLKBILDNING MOT NARKOTIKA

Folkbildningen mobiliserar mot narkotika

Studieförbunden är en av många samhällsaktörer som engagerar sig i folkhälsofrågor och i kampen mot narkotika. Eftersom vi når och aktiverar så många människor har vi möjligheter att göra betydande insatser och åstadkomma varaktiga förändringar.

I propositionen Lära, växa, förändra skriver regeringen: "I det lokala folkhälsoarbetet kan folkbildningen spela en framträdande roll. [...] I folkhälsoarbetet gäller det att utmana attityder och beteenden för att få till stånd en förändring."

Regeringens narkotikapolitiska mål är ett narkotikafritt samhälle. Vägen dit är att minska tillgången till narkotika, minska nyrekryteringen till missbruk och förmå dem som missbrukar att sluta. Det ska bland annat ske genom att öka kunskaperna om drogernas medicinska och sociala konsekvenser samt att engagera fler i samhället mot narkotika.

Arbetet med att genomföra, samordna och följa upp den nationella narkotikahandlingsplanen på nationell nivå görs av en grupp inom regeringskansliet, Mobilisering mot narkotika (MOB). MOB har bland annat valt att engagera hela folkrörelsesverige mot narkotika för att öka kunskaperna och få fler att säga nej till droger genom folkbildning. Folkbildningens erfarenheter och kontaktnät kan komplettera skolan som en väg att nå ut till ungdomar och vuxna i ungdomarnas närhet, för att hindra att unga ska pröva och experimentera med narkotika.

Projektet "Folkbildning mot narkotika" bedrevs år 2003-2004 och engagerade åtta studieförbund. De fick dela på närmare 10 miljoner, fördelat på 39 projekt med en spridning över landet. Pengarna kom från regeringens övergripande satsning Mobilisering mot narkotika.

NBV hade elva projekt, SV sju, ABF sex, SISU fem, Studieförbundet tre, TBV (numera Sensus studieförbund) två, Medborgarskolan fyra och Bilda ett projekt. Projekten var riktade till unga mellan 10 och 20 år samt vuxna kring ungdomarna, främst föräldrar och föreningsledare. I de flesta fall var det ett samarbete med flera aktörer, som föreningar, skola och fritid. Ungefär hälften av projekten omfattade flera kommuner. Vart och ett av projekten nådde från hundra till flera tusen unga och vuxna.

Projekten har utvärderats av Örebro universitet. Utvärderingen visar att Folkbildning mot narkotika har genomfört aktiviteter som "får anses ha bidragit på ett positivt sätt till att förebygga att unga prövar narkotika", i ett långsiktigt arbete med att förändra attityder. I den här skriften sammanfattas erfarenheterna från projekten och slutsatserna från utvärderingen. Till sist beskrivs några konkreta exempel på arbetet.

Föräldrar, kamrater och meningsfull fritid är avgörande

Det finns vid det här laget en hel del forskning om vad som fungerar när det gäller drogförebyggande arbete och om risk- och skyddsfaktorer. Kunskap om narkotikans skadeverkningar är viktig, men inte tillräcklig i sig. Sådan information måste kombineras med insatser som stärker ungdomarna och deras möjligheter att stå emot gruppträck. Forskningen visar att föräldrar, kamrater och meningsfulla aktiviteter på fritiden är viktiga.

Trots att många föräldrar känner vanmakt inför den massiva påverkan från media, kamratgruppen och samhället i övrigt har det stor betydelse vad föräldrar tycker och hur de agerar. Framförallt behöver ungdomar värme, stöd, lyhördhet och vägledning från föräldrarna. Det har också visat sig effektivt att föräldrar skapar nätverk där de kan stödja varandra och enas om vissa gemensamma normer för ungdomarnas vanor och fritid.

Att ungdomarna har möjlighet till och väljer att delta i meningsfulla och strukturerade fritidsaktiviteter med likasinnade kamrater är en av de mest betydelsefulla förutsättningarna för att de inte ska hamna i miljöer och sammanhang där de lockas att pröva droger.

En ytterligare förutsättning ligger på det personliga planet och handlar om att vara tillräckligt trygg i sig själv för att inte ha något behov av att pröva droger och kunna stå emot gruppträck.

Projektet har därför främst byggt på att stärka skyddsfaktorer som t.ex. ungas självkänsla, positiva fritidssysselsättningar, engagerade föräldrar och andra vuxna.

Risk- och skyddsfaktorer på individ- och gruppnivå

Ungdomar som är utagerande eller inåtvända, umgås med asociala kamrater, presterar dåligt i skolan, saknar framtidsmål och har dåliga familjerelationer löper större risk att hamna i missbruk.

Omvänt är det skyddande att ha en positiv framtidstro, goda familje- och kamratrelationer samt förmåga att motstå kamrattryck och hantera känslor.

Risken ökar med föräldrar som är auktoritära, stränga, avvisande eller otydliga i sin föräldraroll.

Riskerna motverkas av att föräldrar är varma och stödjande, har realistiska förväntningar och en lämplig tillsyn och kontroll samt en tydlig hållning mot alkohol och droger.

De mest framgångsrika förebyggande familjeprogrammen kombinerar flera viktiga komponenter: korrekt information om alkohol och droger, uppmuntran till föräldrar att ha och upprätthålla tydliga normer och riktlinjer, stöd och föräldranätverk med gemensamma regler som underlättar att stå emot gruppträck samt särskild hjälp till högriskfamiljer.

En utmaning är att motivera alla föräldrar att delta i programmen.

Källa: Wallin, Eva. Primärprevention. Vad säger forskningen om effektiva metoder för att förebygga alkoholrelaterade problem? CAN 2006

Syfte och arbetssätt

Projektens syfte var ytterst att förebygga användning av droger, t.ex. genom att:

- Öka kunskapen om narkotika
- Påverka attityder till droger
- Stärka unga att säga nej till droger
- Stärka föräldrar och ge kunskap om skyddsfaktorer
- Skapa mötesplatser för människor
- Bygga nätverk bland unga, föräldrar och olika aktörer
- Erbjudna meningsfulla fritidsaktiviteter för unga.

De projekt som vände sig till ungdomar hade ofta ett brett utbud av aktiviteter inom kultur och idrott. Teater, film och andra media användes dels för att skapa diskussion och dels som en skapande aktivitet. Det fanns både eget musik- och dansskapande och kulturevenemang som fritidsaktiviteter. Tjej- och killgrupper och värderingsövningar är andra beprövade arbetssätt som användes.

Projekt som riktade sig till vuxna utgick oftast från föreläsningar och diskussioner i studiecirkelform. Det var föräldracirklar, utbildning av ledare inom föreningslivet, utbildning av ”utbildare” mm.

I övrigt har det varit offentliga debatter, temakvällar, kampanjdagar och temadagar i skolorna, läger och aktiviteter på skollov, uppsökande verksamhet i föreningar och bostadsområden mm.

Många som verkat i projekten tycker att det är viktigt att arbetet bygger på delaktighet och möjlighet att påverka för deltagarna, såväl unga som vuxna.

Arbetsätten har valts utifrån folkbildningens pedagogiska repertoar och erfarenheter, utifrån respektive målgrupp och med utgångspunkt i forskning om drogprevention och kunskap om skyddsfaktorer.

De ansvariga har lyft fram fördelarna med folkbildningens sätt att arbeta horisontellt och demokratiskt utifrån deltagarnas livssituation. Ett dialogbaserat processinriktat arbetssätt genom mänskliga möten, reflektion och erfarenhetsutbyte är särskilt bra när det gäller att påverka attityder – ”att lära andra och lära av varandra.”

Vad som också tagits upp i utvärderingen är det positiva med att folkbildningen är fri och kan använda otraditionella, kreativa och lustfyllda metoder. En del av projekten har utvecklat nya arbetssätt, som att utnyttja IT-tekniken i föräldrautbildning, gå in och verka utifrån en ungdomskultur, samarbeta på nytt sätt mellan studieförbunden, med medlemsorganisationerna och med skolor och andra aktörer.

De flesta projekt genomfördes i en bred samverkan med andra viktiga aktörer – skola, fritid, socialtjänst, folkhälsoplanerare, drogsamordnare, föreningsliv, polis, bostadsföretag m.fl. Bland föreningarna fanns medlemsorganisationer och andra lokala föreningar och nätverk, som idrottsföreningar, föräldra- och ungdomsföreningar, invandrarföreningar, kulturföreningar, religiösa samfund, frivilligorganisationer m.fl. Studieförbundens stora

kontaktnät och samarbete med många medlemsorganisationer och olika samhällsaktörer har varit en resurs. Projekten har också bidragit till att skapa nya nätverk och ny samverkan.

Att arbeta med föreningar har i en del projekt också varit ett medvetet sätt att skapa delaktighet och engagemang för att lägga grunden till hållbarhet så att verksamheten ska kunna leva vidare.

Resultat och erfarenheter

Generellt sett anser studieförbunden att de har lyckats sprida information om narkotika och öka sina målgruppers kunskap om narkotikaproblematiken samt skapa uppmärksamhet och diskussion kring frågorna. Deltagarna har tagit till sig informationen och budskapet, blivit mer medvetna om risker, skadeverkningar och prevention samt fått argument för att diskutera med sina barn respektive kompisar eller föreningsmedlemmar. Ett mått på att verksamheten varit lyckad är att deltagarna i många fall velat fortsätta aktiviteterna efter projekt-tidens slut eller att andra grupper har hört av sig och velat delta.

Forskning visar dock att det inte räcker med attitydförändringar i sig, de måste också leda till handling och förändrade beteenden. Det har inte varit möjligt inom ramen för utvärderingen att avläsa om projekten fått sådana effekter, men i vissa fall har olika aktörer iakttagit förändringar i lokalsamhället, som att färre ungdomar varit ute på kvällarna, att bråk och skadegörelse minskat mm.

Utvärderingen pekar på att flera projekt har lyckats stärka ungas självkänsla i syfte att de ska kunna ta avstånd från droger. Ungdomarna har blivit stärkta genom att lära sig behärska ett nytt intresseområde eller en ny färdighet inom t.ex. dans, musik, teater eller media. I den täta kontakten kring dessa aktiviteter har ledarna också haft tillfälle till samtal och diskussioner om bl.a. droger, och dessutom sett förändringar i ungdomarnas beteende.

Inom de projekt som riktat sig till föräldrar anser man sig också ha lyckats stärka dem i föräldrarollen och har sett att de nätverk som skapats fungerat som stöd föräldrar emellan.

De flesta projekten har utöver det drogförebyggande arbetet bidragit till att skapa nya lokala nätverk, vilket har ett värde i sig. De har bidragit till att skapa mötesplatser och möten mellan människor. Det är t.ex. nätverk mellan lokala föreningar, olika samhällsaktörer, ungdomsnätverk och föräldranätverk. Kontakter och samarbete med andra aktörer har stärkts under projekt-tiden, vilket också lägger grunden för fortsatt drogförebyggande arbete.

De flesta av studieförbunden har redan tidigare arbetat med drogfrågor, t.ex. i föräldra-utbildning och ungdomsgrupper. De flesta anser ändå att de lärt sig mer om att arbeta drogförebyggande och att de har fått ökad kunskap och erfarenhet som kan användas i det fortsatta arbetet.

Ett mått på lyckade satsningar är att projekten i vissa fall fått spridningseffekter. Andra har börjat arbeta på liknande sätt, och exempelvis skolor efterfrågar mer och fler aktiviteter. Ibland har projekten lett till att olika samarbetspartners jobbar vidare med egna drogförebyggande aktiviteter.

Framgångsfaktorer och hinder

Det som projektledarna lyfter fram som avgörande för goda resultat i projekten är engagemang, motivation och tid hos dem som arbetat med projekten, såväl hos studieförbunden som olika samarbetspartners. Deltagarnas motivation är förstås också en viktig faktor. Det hänger också ihop med hur innehållet motsvarat behoven hos målgruppen. I några projekt nämns att det varit bra att projekten erbjudit ett utbud av aktiviteter som passar olika grupper. Andra viktiga förutsättningar har varit att samarbetet mellan olika aktörer har fungerat bra och att projektet har varit väl förankrat hos aktuella parter.

Omvänt har förstås brist på tid eller engagemang i något led varit ett hinder i arbetet för dem som inte nått upp till ambitionerna. En del har inte kunnat lägga den tid som behövs på projektarbetet. I vissa fall har samarbetet mellan studieförbundet och tilltänkta samarbetsparter inte fungerat som önskat. Det kan handla både om brist på engagemang och tid eller på omorganisationer och andra förändrade förhållanden. I en del fall hade man inte förutsett hur lång tid det skulle ta att förankra projektet. Alltför höga ambitioner är också något som tas upp som förklaring till att de varit svåra att genomföra.

Ett av de mest grundläggande hindren har varit svårigheter att motivera till deltagande och att engagera föreningar, föräldrar och ungdomar att sätta av tid och intresse. Här har projekten lyckats olika väl. Särskilt svårt har det i vissa fall varit att engagera föräldrar till deltagande i återkommande möten och inte bara enstaka föreläsningar. Många anser i och för sig att frågan är viktig, men såväl ungdomar som vuxna prioriterar annat på sin fritid. Det är en utmaning att skapa en insikt om att det drogförebyggande arbetet är värt att avsätta tid till och att det kan ge påtagliga resultat.

Ett genomgående tema som tas upp i utvärderingen är behovet av långsiktighet, att få in det drogförebyggande arbetet i ordinarie verksamhet så att det fortsätter när projekttiden och de särskilda medlen tagit slut. Förutsättningarna för varaktighet har varit bäst där studieförbunden satsat på ett brett samarbete med medlemsorganisationer och samarbetspartners. De som fortsatt har finansierat verksamheten med ordinarie folkbildningsmedel, ofta kombinerat med medel från kommun, stat eller landsting eller genom nya projektbidrag. Även inkomster från inträdes- och deltagaravgifter har kompletterat finansieringen.

Lärdomar

- Börja hellre i liten skala och låt det växa än greppa över för mycket på en gång
- Välj personer med drivkraft för projekten hos alla inblandade aktörer
- Samverka, arbeta brett och bygg nätverk
- Viktigt med bra organisation, kommunikation och tydlighet
- Fördela arbetet och ansvaret för att minska arbetsbördan och sårbarheten
- Diskutera drogfrågor i anslutning till andra aktiviteter och teman som väcker intresse
- Välj metoder och aktiviteter som passar för varje målgrupp
- Möt unga i deras egen verklighet, lyssna och ta dem på allvar
- Skapa delaktighet
- Bygg in förutsättningar för verksamheten att leva kvar
- Det tar mycket tid, arbete och tålamod att förändra attityder och påverka beteenden!

Några exempel

Det finns många goda exempel i satsningen Folkbildning mot narkotika. Bland de 39 projekten finns både större och mindre satsningar. Några är mer nyskapande, andra mer traditionella. En del har såväl ungdomar som vuxna i ungas närhet som målgrupp. Ett flertal har haft en särskild strävan att nå invandrargrupper. En del projekt upphörde i och med den särskilda satsningen medan andra har levt vidare i olika former i den ordinarie verksamheten. Nedan ges tre exempel på olika sätt att arbeta med folkbildning mot alkohol och narkotika. De två projekt som har haft mest positiva resultat bygger på bred samverkan och har nu gått in i ordinarie verksamhet. Projekterfarenheterna har i alla de aktuella studieförbunden lett till vidareutveckling av arbetet med dessa frågor.

Att stödja och stärka ungas intressen och självkänsla – Positiv Hiphop

Medborgarskolans projekt Positive Hiphop i Malmö har valt ungdomars musikintresse som ingång och plattform för att stärka ungdomars självkänsla och nätverk. Arbetet har letts av kända hiphopartister som är förebilder för ungdomarna. Tjejer och killar har inte bara lärt sig att rappa, dansa, skriva och analysera texter, utan också ta ansvar, diskutera och lösa konflikter – och på köpet fått både en positiv grupptillhörighet och ett starkt incitament att utveckla det svenska språket.

– Unga måste ges möjlighet att få ett mål att kämpa för, bli sedda och hörda av vuxna och få goda förebilder. De blir stärkta, får respekt för sig själva och andra. Musik är en meningsfull fritidssysselsättning och en effektiv gemensam plattform när man vill skapa dialog mellan olika grupper, säger Pärnilla Lundgren vid Medborgarskolan, projektledare och initiativtagare till projektet.

Arbetet ingår nu i Medborgarskolans ordinarie verksamhet och är ett samarbete med Malmö stad, stadsdelen Rosengård, skolorna i området och det kommunala bostadsföretaget MKB. Projektledaren besökte inledningsvis rektorer och pratade med lärare för att informera och engagera och tog också redan från början kontakt med stadsdelen. En av grundtankarna med projektet är att det är viktigt att förbättra språk- och läskunnigheten. Skolan gick in i projektet genom att Medborgarskolan fick berätta om det i klasserna och låta ungdomarna prova på att skriva texter. Man fick också använda skollokalerna för verksamheten utan kostnad.

MKB var med på en kick-off i en av skolorna med information om projektet, då en känd hiphopgrupp uppträdde. MKB nappade och erbjöd tomma lokaler som de rustade upp för verksamheten. Genom att bidra till meningsfulla aktiviteter och en samlingsplats vill de bl.a. minska förstörelsen.

I lokalen finns café, danssal, inspelningsstudio och undervisningsrum för studiecirkel. Medborgarskolan står för två heltidstjänster som delas av tre killar som arbetar med ungdomarna efter skoltid, från kl. 16 och framåt. Ungdomarna betalar en liten medlemsavgift, allt i övrigt är till självkostnadspris.

– Det är ett jättelyckat projekt, säger Eva Linnarsson, Medborgarskolan i Malmö. Det spred sig snabbt och många vill vara med. De flesta killarna vill lära sig rappa och många tjejer gillar

att dansa. Det är en omfattande verksamhet. Vi har ett 70-tal studiecirkel igång. Även de som inte har cirkel just den dagen kommer ofta ner för att umgås och ha någonstans att vara. Vi har också påbörjat ett samarbete med skolan för att erbjuda läxhjälp.

Lamine Thoré är en av ledarna för verksamheten. Han betonar vikten av goda förebilder för ungdomarna, att bygga upp gemenskap och förtroende genom att lyssna på ungdomarna och att det finns tid för samtal. I samtal och diskussioner kan man också ta upp värderingar, t.ex. i samband med raptexter som romantiserar våld och droger och lyfta fram att det finns rappare som tar avstånd från detta.

Verksamheten har en egen hemsida som länkar till en hiphophemsida. Arbetssättet har nu spritt sig till flera kommuner i regionen. Arbetet ska utvärderas 2007.

Järva tag gav nya kunskaper och erfarenheter

Järva tag – för ett narkotikafritt Järvafält var ett brett upplagt projekt för att förbättra kunskaperna och skapa medvetenhet om narkotika via lokala invandrarföreningar, ungdomsledare och skola i de mångkulturella områdena Tensta, Rinkeby och Spånga. NBV bjöd personligen in samtliga lokala föreningar att delta i utbildning om narkotika, gjorde uppsökande motivationsarbete i skolorna för ett ungdomsforum och hade många kontakter med drogsamordnarna och socialtjänsten i stadsdelarna. Utbildningar för föreningsledare genomfördes om hur narkotika fungerar och påverkar kroppen, narkotikalagstiftningen och frågor om rätten till vård. Ungdomar deltog i Ungdomsforum med kunskapsinslag, teater, samtal om attityder och känslor mm. och många olika kontakter knöts. Men arbetet visade sig vara mycket svårare än man trott.

– Vi la ner enormt mycket jobb på detta och slet verkligen med frågorna. Ändå kan vi inte säga att vi har lyckats särskilt väl. Det visade sig vara svårt att arbeta över etniska gränser. Då vi hade anställt somalier för projektet nådde vi främst den somaliska gruppen. Vi kunde inte heller motivera ungdomar att bli UMN-agenter (Ungdom Mot Narkotika) som vi tänkt, säger Mai Eriksson på NBV i Stockholms län. Men de ungdomar som deltog i Ungdomsforumet tyckte att det var både kul och intressant att vara med. Och vi lärde oss i stället mycket om förutsättningar och villkor för sådant här arbete.

Erfarenheten visar att projektet greppade över för mycket.

– Vi började för stort och ville för mycket, säger Mai Eriksson. Det är bättre att börja i det lilla och arbeta med varje grupp för sig utifrån vilka frågor som är viktiga i just den gruppen.

Efter projektet har arbetet med drogfrågorna gått vidare på annat sätt. En av de viktigaste erfarenheterna var att se föreningsledarnas betydelse och behovet att arbeta med deras hållning till droger på olika sätt. Föreningarna behöver en alkohol- och drogpolicy för att påverka ungdomarna och för att hantera problem som uppstår. Policyarbete kring alkohol- och drogfrågor gentemot föreningar är därför en viktig fråga för NBV-avdelningen. Dessutom bedriver man en omfattande fortbildning om alkohol och narkotika riktad till skola, fritid och socialtjänst. Dessa delar har vuxit in i NBV:s vanliga basarbete.

– Projekt blir sällan etablerade basverksamheter, utan leder ofta till att man upptäcker helt an-

dra saker som blir meningsfulla. Projekt ger oss en möjlighet att undersöka, ta reda på och lära oss mer så att vi kan se vad vi kan göra mest nytta med, säger Mai Eriksson.

Att få föräldrar att våga se och bry sig

Studiefrämjandet i Norra Skaraborg har tagit fasta på föräldrarnas betydelse för barns och ungdomars drogvanor och satsat på att nå föräldrar tidigt för att skapa insikt och nätverk. Konceptet är enkelt – att nå föräldrar via skolan och att samverka med och ta vara på resurser i lokalsamhället. Projektet är nu en del i Studiefrämjandets ordinarie verksamhet och kallas Att våga se – att bry sig.

– Det här är inget som vi inom studieförbundet kan driva själva. Man kan inte köra igång om man inte kan tända polis och socialtjänst. Att vi har lyckats beror på samarbetet med andra samhällsinstanser. Vi kompletterar varandra, säger Inger Nilsson, Studiefrämjandet i Norra Skaraborg.

Arbetet sker i samverkan med kommunen (skola, socialtjänst och fritid m.fl.) och polisen. Erfarenheten visar att det är viktigt att de poliser och fältassistenter som deltar gör det för att de har ett eget brinnande intresse för frågorna, inte för att de blir beordrade. Folkhälsoplanerare och drogsamordnare i kommunerna är också viktiga samarbetspartners. En arbetsgrupp med företrädare för de olika verksamheterna lägger upp planerna, upprättar resurspersonslista och fördelar arbetet.

Polis eller fältassistent får ta tio minuter i anspråk på föräldramöte i femte klass under vårterminen och berättar om cirklarna som startar i sexan. Målet är att det ska starta en grupp i varje klass. När det har fungerat som bäst är det minst hälften av föräldrarna som deltar. En del har gått flera gånger för att de tycker att det är viktigt att knyta kontakter med andra barns föräldrar för varje barn.

Föräldrarna träffas i studiecirkel fem gånger under ett läsår. Resurspersoner från polis, socialtjänst, skola och ungdomsmottagning m.fl. informerar om tobak, alkohol, droger mm. utifrån sina olika perspektiv och kompetensområden. Cirklarna får en studieplan och ett studiematerial att utgå ifrån, men utformar sedan i hög grad innehållet själva. I varje grupp utses en kontaktperson och cirkelledare och gruppen väljer själva vilka resurspersoner de vill bjuda in.

– Studiematerialet har en mindre betydelse i de här cirklarna, det är resurspersonerna och föräldrarna själva som är viktiga, säger Inger Nilsson.

Listan på resurspersoner är skraddarsydd för varje kommun utifrån aktuella verksamheter och experter. Exempel på resurspersoner är skolsköterska som informerar om tobak, polis som talar om narkotika, någon från idrottsförbundet som berättar om anabola steroider, fältassistent som beskriver vad de ser av ungdomarna ute på sta'n och om betydelsen av gemensamma normer och regler och IT-ansvarig inom kommunen som informerar om ungdomarnas Internetvanor. I en kommun har en pastor deltagit för att diskutera etik och moral. Besök på ungdomsmottagning med information av barnmorska kan ingå i det som föräldrarna väljer och även beskrivning av en verksamhet för ungdomar med problem och deras föräldrar.

Nu är arbetet inne på tredje året. Från början var det sju kommuner som deltog, men alla har inte fortsatt. Under hösten görs en ny igångsättning i alla kommunerna i form av en föreläsning eller ett klassrumsbesök. I de kommuner som har varit mest aktiva har intresset inte mattats av, utan tvärtom ökat. Kanske är det så att det tar tid att nå ut och att ringarna på vattnet så småningom sprider sig:

– Vid utvärderingen nyligen i en av kommunerna sa polisen att det senaste året varit det bästa, med fler föräldrar som deltagit, och de har varit mer engagerade och intresserade. Det verkar som de har förstått allvaret, säger Inger Nilsson. Polisen konstaterar också att det är färre unga ute på sta'n på kvällarna. Föräldrar har fått råg i ryggen att hålla på sina normer. En förälder hade spontant gått fram till en polis för att hon ville tala om att ”det fungerar”.

I de utvärderingar som görs efter varje cirkel har föräldrarna tackat Studieförbundet för att de har den här verksamheten. Föräldrarna tillfrågas bl.a. om de kommit överens om något gemensamt, som gemensamma normer kring tider mm., att ringa varandra om de sett eller hört något oroande, att inte köpa ut till ungdomarna etc. I nästan alla grupper finns det någon som vid starten tycker att det inte är fel att köpa ut åt ungdomar, men som sedan skriver under på att inte göra det.

Inger Nilsson berättar att det är en verksamhet som kräver mycket resurser. Dels krävs det mycket tid för samarbetet och engagemang på kvällarna, dels tar Studieförbundet inte ut några avgifter av föräldrarna.

– Det här är en av våra absolut största samhällsinsatser och en viktig del av vår ungdomsverksamhet, som vi skulle behöva mer stöd för. I ett sådant här arbete är det viktigt att arbeta långsiktigt och inte i tillfälliga projekt, säger Inger Nilsson med adress till beslutsfattare.

Litteratur mm för vidare information

Reflektion kring prevention. Samverkan för ett bättre alkohol- och drogförebyggande arbete. Konferens i Örebro 26-27 april 2006. Örebro universitet

Utvärdering av Folkbildning mot narkotika: Studieförbundens 39 projekt. Sju exempelprojekt. Slutrapport. Mobilisering mot narkotika 2005

Wallin, Eva. Primärprevention. Vad säger forskningen om effektiva metoder för att förebygga alkoholrelaterade problem? CAN 2006

www.alkoholkommitten.se

www.can.se

www.drugsmart.com

www.fhi.se

www.ksan.se

www.mobilisera.nu

Studieförbunden är en av många samhällsaktörer som engagerar sig i folkhälsofrågor och i kampen mot narkotika. Eftersom vi når och aktiverar så många människor har vi möjligheter att göra betydande insatser och åstadkomma varaktiga förändringar.

I propositionen Lära, växa, förändra skriver regeringen: "I det lokala folkhälsoarbetet kan folkbildningen spela en framträdande roll. [...] I folkhälsoarbetet gäller det att utmana attityder och beteenden för att få till stånd en förändring."

Ett exempel är projektet "**Folkbildning mot narkotika**" som bedrevs år 2003–2004 och engerade åtta studieförbund som fick dela på närmare 10 miljoner kronor, fördelat på 39 projekt med spridning över landet. Pengarna kom från regeringens övergripande satsning Mobilisering mot narkotika. Projekten riktades till unga mellan 10 och 20 år samt vuxna kring ungdomarna, främst föräldrar och föreningsledare. I de flesta fall var det ett samarbete med flera aktörer, som föreningar, skola och fritid. Ungefär hälften av projekten omfattade flera kommuner. Vart och ett av projekten nådde från hundra till flera tusen unga och vuxna.

Projekten har utvärderats av Örebro universitet. Utvärderingen visar att Folkbildning mot narkotika har genomfört aktiviteter som "får anses ha bidragit på ett positivt sätt till att förebygga att unga prövar narkotika", i ett långsiktigt arbete med att förändra attityder. Den här skriften sammanfattar erfarenheterna från projekten och slutsatserna från utvärderingen. Till sist beskrivs några konkreta exempel på arbetet.

Folkbildningsförbundet har sammanställt flera exempelsamlingar om studieförbundens breda och omfattande verksamhet:

Praktisk demokrati!

Exempel på hur studieförbunden arbetar med demokrati i praktiken.

Lokal utveckling!

Om studieförbundens insatser för lokal utveckling.

Integration pågår!

Om folkbildningen som resurs i integrationsarbetet.

På väg!

Exempel på studieförbundens insatser för arbetslösa och långtidssjukskrivna.

Satsa Friskt!

Exempel på studieförbundens hälsofrämjande verksamhet.

Exempelsamlingarna kan laddas ner från Folkbildningsförbundets hemsida:

www.studieforbunden.se